

Herstel van vertrouwen in het accountantsberoep

André Bindenga

SAMENVATTING Het rapport van de International Federation of Accountants (IFAC), 'Rebuilding public confidence in financial reporting' (2003), heeft niet gebracht wat er van verwacht mocht worden. De doelstelling was herstel van vertrouwen in financiële rapportering in het algemeen en in het accountantsberoep in het bijzonder. Naar de mening van de auteur is er nog steeds wantrouwen in het functioneren van accountants. In dit artikel geeft hij de oorzaken hiervan aan. Tevens doet hij een voorstel om het hoofdprobleem op te lossen dat naar zijn mening de kern van het vraagstuk is. De financiële afhankelijkheid van de accountant ten opzichte van de gecontroleerde dient te verdwijnen. Voor beursgenoteerde ondernemingen zal daarom een nieuw op te richten controleorgaan moeten ontstaan onder toezicht van een internationale toezichthouder op financiële markten.

1 Inleiding

Ongeveer twee jaar geleden verscheen de publicatie 'Rebuilding public confidence in financial reporting'. Dit was een rapport van een ad hoc commissie van de International Federation of Accountants (IFAC)¹. De doelstelling van het rapport was in de eerste plaats te analyseren waarom de financiële rapportering in het algemeen en de accountantscontrole in het bijzonder haar geloofwaardigheid had verloren. In tweede instantie zou het rapport dienen aan te geven welke acties zouden moeten worden ondernomen om het vertrouwen in de financiële verslaggeving en het

Prof. Dr. A.J. Bindenga RA is emeritus hoogleraar accountancy, oud-voorzitter van de Raad van Bestuur van Ernst & Young, oud-voorzitter van het Koninklijk NIVRA en oud-board member van de International Federation of Accountants.

accountantsberoep weer te herstellen. De reacties op het rapport waren niet erg enthousiast en zeker niet overvloedig. Het rapport lijkt vergeten, maar ik heb niet de overtuiging dat het herstel van vertrouwen in met name het accountantsberoep zich heeft doorgezet. In dit artikel zal ik een kort overzicht geven van enkele punten uit de inhoud van het rapport en vervolgens aangeven waarom er naar mijn mening zo weinig aandacht aan de voorstellen in het rapport is geschonken. Vervolgens zal ik een alternatief voorstel formuleren dat het herstel van vertrouwen in het accountantsberoep wel zou kunnen doen terugkeren.

2 Enkele saillante punten uit de inhoud van het rapport

De primaire vraag is, waarom na de schandalen in het begin van deze eeuw het vertrouwen in de financiële rapportering zo geschonden is. Financiële schandalen zijn immers van alle tijden, maar nog nooit was de verontwaardiging zo groot als nu. Voordat regelgeving ontstond voor de financiële verslaggeving zijn er schandalen geweest, waarbij beleggers grote sommen geld kwijt raakten. Zo vermoedde men in 1721 onregelmatigheden bij een filiaal van de Engelse South Sea Company, waardoor velen gedupeerd zouden zijn. De zelfstandig gevestigde boekhouder Charles Snell kreeg de opdracht een controle van de boeken uit te voeren en ontdekte inderdaad grote fraudes (Edwards, 1960, p. 30). Van meer recente datum waren het bedrog van Pincoffs en Ivar Kreuger, waardoor ook vele beleggers honderden miljoenen guldens, respectievelijk dollars verloren (Hoogendoorn, 1993 en Hoogendoorn, 2004). Met name naar aanleiding van het laatste schandaal ontstond uitgebreide regelgeving, hetgeen niet voorkwam dat in de laatste decennia van de negentiende eeuw toch zeer bekende onregelmatigheden in de financiële rapportering plaatsvonden. Een kleine bloemlezing roept namen op zoals Maxwell, BCCI, Polly Peck en Barings in het Verenigd

Koninkrijk, de 'savings en loans' deconfitures in de Verenigde Staten naast bijvoorbeeld Waste Management (IFAC, 2003).

In het rapport wordt dan ook geconcludeerd dat de zeer recente schandalen zoals Worldcom, Enron, Parmalat en Ahold de voortzetting zijn van een gestage trend van verlies van geloofwaardigheid.

Voor het terugwinnen van het vertrouwen baseert het rapport zich op drie uitgangspunten:

- het vraagstuk moet internationaal worden aangepakt;
- acties zijn nodig in de gehele keten van informatievoorziening, alle participanten dienen een bijdrage te leveren;
- integriteit is een essentiële voorwaarde bij alle participanten.

Voor wat betreft de financiële rapportering worden de volgende aanbevelingen gedaan:

- ondernemingen dienen een ethische code op te stellen en zich er aan te houden;
- er moet een grotere nadruk komen op effectieve interne beheersing;
- stimulansen om resultatensturing toe te passen, zoals het verlenen van aandelenopties, dienen beter beheerst te worden;
- toezichthoudende organen van een onderneming dienen hun taak serieuzer op te vatten;
- gedragsregels voor andere partijen, zoals financiële analisten, advocaten en bankiers dienen te worden opgesteld en nageleefd;
- de wereldwijde toepassing van International Financial Reporting Standards dient te worden nagestreefd;
- onafhankelijke toezichthouders, met name voor de financiële markten, dienen zich meer te richten op het vaststellen van de overeenstemming van jaarrekeningen met standaarden.

Voorzover het gaat om het accountantsberoep doet men een drietal aanbevelingen:

- bedreigingen van de onafhankelijkheid dienen meer aandacht te krijgen in de discussie over corporate governance;
- de effectiviteit van de accountantscontrole moet meer gestalte krijgen door uitgebreide kwaliteitscontrole;
- de ontwikkeling van wereldwijd geaccepteerde controlestandaarden moet worden geïntensiveerd.

Het is opvallend dat met betrekking tot de onafhankelijkheid van de accountant in het rapport het meeste heil wordt verwacht van een verandering van de relatie met de te controleren onderneming. De primaire relatie loopt nu veelal via het management. Dit moet veranderen. De relatie zou moeten worden

gelegd via het toezichthoudend orgaan, met name het audit committee. Naast het beperken van zogenaamde non-audit services en de rotatie van de leidende accountant van het controleteam zouden daardoor de problemen rond onafhankelijkheid worden opgelost en de vertrouwenscrisis zijn verdwenen.

Ongetwijfeld staan er nog vele interessante beschouwingen in het rapport, maar voor de opzet van dit artikel zijn bovenstaande saillante punten voldoende.

3 Nadere evaluatie van het rapport

In deze paragraaf zal ik proberen te verklaren waarom het rapport zo weinig aandacht heeft gekregen².

In de eerste plaats moet worden opgemerkt dat de aanbevelingen noch revolutionair, noch nieuw waren. In diverse wetten in verschillende landen waren reeds overeenkomstige voorstellen gedaan. Ook de regelgeving in internationaal verband was ten tijde van het uitbrengen van het rapport al zodanig in ontwikkeling dat het rapport weinig inspirerend was.

Met name kan worden gewezen op de maatregelen ter bevordering van de onafhankelijkheid in de Verenigde Staten (Bindenga, 2004), de Sarbanes Oxley-wet en de oprichting van de Public Company Accounting Oversight Board. Ook in Europa laat men zich niet onbetuigd. In dit verband kan worden gewezen op de herziening van de Achtste Europese richtlijn na eerdere aanbevelingen in Europees verband (Europese Commissie, 2004 en 2002). In Nederland ligt de discussie rond de Wet Toezicht Accountantsorganisaties nog vers in het geheugen, nadat al eerder de code Tabaksblat en de nieuwe onafhankelijkheidsregels van de beroepsorganisaties van accountants de nodige aandacht aan dit onderwerp hadden geschonken.

Al geruime tijd voor het verschijnen van het IFAC-rapport was er een streven de International Financial Reporting Standards als wereldwijde rapporteringsmaatstaven geaccepteerd te krijgen. Ook de nadruk die in het rapport wordt gelegd op meer stringente interne beheersingsmaatregelen en het belang van audit committees dateert al van geruime tijd geleden.

Op zich is het niet zo interessant om te constateren dat het IFAC-rapport te beschouwen is als 'mosterd na de maaltijd'. Wel van belang is om de vraag te beantwoorden of de vertrouwenscrisis is overwonnen. Naar mijn mening is dit namelijk niet het geval.

De hoofdoorzaak van het nog niet teruggekeerde vertrouwen in de financiële rapportering in het algemeen is dat de regelgeving voor de externe financiële informatieverschaffing nooit volmaakt kan zijn. Er zijn zo veel mogelijkheden om gebruik te maken van financiële instrumenten, alsmede transacties te

verantwoorden, dat het onmogelijk is voor alle voorkomende gevallen regels te formuleren.

In dit artikel wil ik echter met name ingaan op de oorzaken van het nog steeds bestaande wantrouwen in het fungeren van accountants bij het beleggend publiek. Herstel van vertrouwen kan slechts worden bereikt indien regelgevende instanties bereid zijn het hoofdprobleem aan te pakken, hetgeen nog steeds niet gebeurd is. Het hier bedoelde probleem is de financiële afhankelijkheid van controlerend accountants van hun opdrachtgevers, de te controleren ondernemingen. Ik schreef hierover al eerder (Bindenga, 2002), maar dit leverde slechts wat honende opmerkingen op van vakgenoten, hoewel er ook instemming te beluisteren viel van met name buitenstaanders (Management Team, 2002). De buitenwereld is namelijk kritisch met betrekking tot de omstandigheid dat de controleur betaald wordt door de gecontroleerde. Men hoort in de financiële pers en ook bij politici tamelijk dikwijls geluiden in de trant van 'wiens brood men eet, diens woord men spreekt' en 'his master's voice' als het gaat om het accountantsoordeel bij de jaarrekening. Men gelooft niet in de accountant met de rechte rug die standvastig blijft, ook als hij daardoor een cliënt zou kunnen verliezen. Recent hebben deskundigen nog gewezen op het verschijnsel dat accountants blijkaar in onvoldoende mate beseffen dat hun eigenlijke cliënt het maatschappelijk verkeer is (Beckman, 2005 en Hassink, 2004).

Eerlijkheidshalve moet worden gezegd dat men de laatste tijd in de financiële pers voorbeelden tegenkomt van accountants die niet zwichten voor de aandrang van de ondernemingsleiding om de resultaten rooskleuriger voor te stellen dan ze in werkelijkheid zijn. Het algemene beeld is naar mijn oordeel echter niet veranderd.

In de door regelgevers en anderen (Tabaksblat, 2003 en Bak, 2004) aangegeven oplossing om de contacten van de accountant via het audit committee te laten lopen, zie ik niet zo veel.

In de eerste plaats zijn er vele organisaties die geen audit committee kennen en in de tweede plaats blijft een audit committee toch een orgaan van de onderneming. Veelal zijn de contacten tussen de leden van een audit committee en het management zeer nauw. Ook komt het dikwijls voor dat de bijeenkomsten van het audit committee worden bijgewoond door leden van het management. Het management bereidt de vergaderingen voor en heeft vooroverleg met de accountant. Hoewel formeel wellicht het primaire aanspreekpunt van de accountant niet het management is, verandert er materieel niet zo veel ten opzichte van de vroegere situatie.

Ook andere voorgestelde maatregelen, zoals rotatie, beperking van adviesdiensten, publicatie van fees en kwaliteitscontrole door derden, laten in principe de financiële afhankelijkheid onaangeroerd.

Oplossingen die op dit terrein nog meer aangedragen zijn, zullen mijns inziens op den duur niet werken. Zo is bijvoorbeeld het aanstellen van twee accountants-firma's bij een beursgenoteerde onderneming wel voorgesteld. In België en Frankrijk functioneert een dergelijk systeem, maar dat neemt het commerciële belang van beide firma's bij het gecontroleerde bedrijf niet weg. Ook is wel gesuggereerd de betaling van de accountant te laten geschieden door de echte belanghebbenden, in het algemeen de beleggers in beursgenoteerde ondernemingen. Dit zou kunnen plaatsvinden door de aandeelhoudersvergadering het honorarium te laten vaststellen. Bij een beursgenoteerde onderneming zou een aandeelhouderscommissie over de prijs kunnen onderhandelen met de accountant. Op zich denkbaar, maar het is de vraag of de nadruk dan niet te zwaar bij één van de belanghebbende partijen komt te liggen.

Naar mijn oordeel zal er iets fundamenteels moeten veranderen om het geloof in de accountantsfunctie te herstellen.

4 Herstel van vertrouwen in het accountantsberoep

Het accountantsberoep is ontstaan als vrij beroep en uitgegroeid tot een multiprofessioneel bedrijf (Hogewind e.a., 2005, p. 32). Door verschillende oorzaken bestaat er een afbraak van de zogenaamde vertrouwensmaatschappij in het algemeen (Hood en Rothstein, 2002) en in het professionele accountantsbedrijf in het bijzonder. Indien er in de toekomst een accountantsberoep wil blijven bestaan, zal er een verandering van de gevestigde structuur dienen plaats te vinden. Diverse scenario's zijn hiervoor te ontwikkelen (Hogewind e.a., 2005, p. 69 e.v.). Ik geloof dat de netwerkmaatschappij het scenario is dat de meeste kans van slagen heeft. De betekenis van het accountantsberoep zal daardoor direct worden gerelateerd aan de toegevoegde waarde voor de cliënt (Hogewind e.a., 2005, p. 81).

Cliëntgerichtheid is een goede zaak, maar past niet bij een onafhankelijk oordeel over de financiële informatie van de cliënt voor het brede financieel-economische verkeer en de dikwijls naamloze beleggers.

Ik meen dat het daarom verstandig is een onderscheid te maken tussen beursgenoteerde ondernemingen, alsmede sommige andere organisaties van openbaar belang zoals pensioenfondsen, en de overige organisaties.

Het accountantsberoep zal zich voor de controle-activiteiten met name moeten richten op die overige organisaties, waarbij het belang van de cliënt primair is. Financiële deskundigheid ten behoeve van die cliënten is de primaire eis die aan de accountant moet worden gesteld en niet de onafhankelijkheid. De accountantskantoren worden puur zakelijke dienstverleners voor hun cliënten. Zoals bij elke dienstverlener staat het leveren van goede kwaliteit voorop. Gezonde concurrentie in deze zakelijke dienstverlening zal leiden tot een bevredigende prijs/kwaliteitsverhouding. De dienstverlening kan breed worden opgezet en scheiding tussen controle en advies is niet nodig. Indien controles worden uitgevoerd, zijn deze in principe voor de cliënt en niet voor het naamloze maatschappelijke verkeer. Voor de goede orde merk ik op, dat financiële dienstverlening anders dan accountantscontrole voor beursgenoteerde ondernemingen vanzelfsprekend mogelijk blijft. De huidige kantoren noemen dat tegenwoordig 'Channel 2'-activiteiten. Ik heb overigens de indruk dat dergelijke dienstverlening door de 'Big 4' aan beursgenoteerde ondernemingen aan het toenemen is.

Bij beursgenoteerde ondernemingen ligt het echter anders. De financiële informatie die deze organisaties verstrekken is bestemd voor de financiële markt. De toezichthouders op deze markt dienen te zorgen dat deze informatie relevant en betrouwbaar is. Zoals de internationale organisatie van toezichthouders op de financiële markten nog onlangs heeft bevestigd (International Organisation of Securities Commissions, IOSCO, 2005), zal er een mechanisme moeten worden gecreëerd, waarbij controlerend accountants onderworpen moeten zijn aan een toezichthoudend orgaan dat losstaat van het accountantsberoep en ook niet wordt gefinancierd door het beroep. Het ligt voor de hand dat een dergelijk internationaal toezichthoudend orgaan voortkomt uit de huidige thans wat meer op een federatie lijkende, internationale organisatie van toezichthouders op financiële markten. Het is best mogelijk dat de internationalisatie van het bedrijfsleven op den duur zal leiden tot het opheffen van de nationale markttoezichthouders en dat er in de niet al te verre toekomst slechts één internationaal opererende toezichthouder met wereldwijde regels voor effectenbeurzen zal zijn. Het is denkbaar dat deze internationale toezichthouder zelf de controle van financiële informatie van beursgenoteerde ondernemingen ter hand neemt. Als voorstander van het principe dat toezicht en uitvoering niet in één hand kunnen zijn, acht ik dit geen gewenste situatie. Ter vergelijking moge dienen dat ook de Algemene Rekenkamer verantwoording aflegt aan het parlement.

Ook in andere landen is een scheiding tussen toezicht en uitvoering een belangrijk democratisch uitgangspunt.

Derhalve moet de vraag worden beantwoord wie dan wel de uitvoering van de accountantscontrole van beursgenoteerde ondernemingen ter hand neemt.

Ik ben van mening dat hiervoor een nieuw internationaal controleorgaan moet worden opgericht. Een dergelijk orgaan, vergelijkbaar met een internationaal accountantskantoor, heeft accountants en andere deskundigen in dienst die op passende wijze gehonoreerd worden. Dit laatste houdt in dat hun inkomen op hetzelfde niveau dient te liggen als de beloning van de personen die werken bij de huidige internationale accountantsbedrijven. Dat dit geen hersenschim is, bewijst het beloningsniveau van de personeelsleden van de Amerikaanse Public Company Accounting Oversight Board³. Het zal vanzelfsprekend enige tijd in beslag nemen voordat een dergelijk internationaal opererend controleorgaan zal kunnen gaan functioneren. Het is zeker niet onmogelijk, want de huidige 'Big 4' zijn tenslotte ook in enkele decennia uitgegroeid tot de centraal aangestuurde wereldwijde bedrijven die zij nu zijn. Het lijkt mij niet uitgesloten dat een niet onbelangrijk gedeelte van het personeel van het nieuwe internationale controleorgaan afkomstig zal zijn van de huidige 'Big 4'⁴. Er is namelijk nu al een tendens te bespeuren dat bij de 'Big 4' specialisatie optreedt van partners en overig personeel die zich toelagen op het controleren van beursgenoteerde ondernemingen.

Hoe de organisatie van het internationale controleorgaan er zal moeten uitzien, is een ingewikkeld vraagstuk. In de landen waar beursgenoteerde ondernemingen gevestigd zijn, zal het orgaan vertegenwoordigd moeten zijn. Gezien het aantal leden van de IOSCO zijn dat er nogal wat. Daarbij werken beursgenoteerde ondernemingen internationaal, zodat de controleteams ook internationaal moeten zijn. Centrale aansturing van de organisatie is nodig, maar het leiding geven aan professionals is niet hetzelfde als het besturen van een hiërarchische organisatie. Ook de benoeming van de leiding van het internationale orgaan en de goedkeuring van het budget is een nog op te lossen vraagstuk. Het ligt voor de hand dat hier de toezichthouder een rol zal kunnen spelen. Kortom: vele problemen zullen nog moeten worden opgelost.

Een ander aspect van een internationaal controleorgaan is de financiering ervan. In beginsel zullen de inkomsten van het orgaan moeten worden gegenereerd door heffingen bij beursgenoteerde ondernemingen. Vanzelfsprekend roept dit het probleem op van het vaststellen van de hoogte van de heffing. Moet

elke onderneming hetzelfde betalen? Dit lijkt niet erg redelijk. De ene onderneming is omvangrijker dan de andere en vergt daardoor meer controlearbeid. Is een percentage van de omzet of het balanstotaal een beter criterium? Ook hieraan zijn bezwaren verbonden. Niet elke onderneming is even complex en heeft hetzelfde niveau van interne risicobeheersing en administratieve organisatie. Het heffingssysteem is derhalve niet zo eenvoudig, maar naar mijn mening oplosbaar⁵.

Voor alle duidelijkheid merk ik nog op, dat de internationale organisatie, die mij voor ogen staat, geen overheidsorgaan is, vergelijkbaar met bijvoorbeeld een Europese Rekenkamer. De organisatie wordt niet in stand gehouden door internationale politieke organen, maar door een internationale van de politiek onafhankelijke beurstoezichthouder.

Ik ben mij er zeker van bewust dat de bovenstaande oplossing om het vertrouwen te herstellen radicaal en verstrekkend is. Ik stel mij dan ook voor dat vooral vanuit het accountantsberoep de nodige bezwaren tegen een internationaal controleorgaan naar voren zullen worden gebracht. Daarom ga ik in de volgende paragraaf nader in op mogelijke nadelen.

5 Mogelijke bezwaren tegen de oplossing voor het herstel van vertrouwen

Ik geef geen limitatieve opsomming van de mogelijke bezwaren. Ik stip ze slechts aan en geef een kort commentaar.

In de eerste plaats kan worden gewezen op het feit dat het internationale controleorgaan een monopoliepositie heeft. Elke beursgenoteerde onderneming dient zich verplicht te onderwerpen aan de controle, anders vindt men de toezichthouder op zijn weg. Men zal beweren dat een beursgenoteerde onderneming nu een keuzemogelijkheid heeft en daarbij opinion shopping kan plegen en op zoek kan gaan naar concurrerende aanbiedingen voor de audit.

In de praktijk valt dit nogal mee. In feite is er sprake van een oligopolie van de 'Big 4', waarbij prijs en kwaliteit van de vier partijen elkaar niet veel ontlopen. Toch is het niet te ontkennen dat er geen vrije concurrentie meer is op in- en verkoopmarkt van audit-diensten. Dit is echter de prijs die betaald moet worden om het algemeen belang te dienen. Ook bij organisaties als de Algemene Rekenkamer, accountantsdiensten van ministeries en gemeenten bestaat geen vrije concurrentie en hiertegen hoort men niet veel bezwaren.

In de tweede plaats zou kunnen worden gesteld, dat door het ontbreken van vrije concurrentie en de druk

van de markt de efficiency van de controle geweld zal worden aangedaan. Deze tendens zal zeker aanwezig zijn, maar de toezichthouder moet ervoor waken dat er inefficiënt gecontroleerd gaat worden.

In derde instantie zal het argument worden gehoord, dat 'audit only' geen goed concept is. Om een audit goed te kunnen uitvoeren zijn specialisten nodig die werkzaam zijn in de adviessector en de controleteams kunnen ondersteunen. Het is inderdaad een veel gehoord argument van de grote accountantsbedrijven om aan te tonen dat zij wel genoodzaakt zijn adviesdiensten aan te bieden. Toch werd enkele jaren geleden niet geschroomd om managementconsultancy-afdelingen af te stoten als daarvoor een goede prijs werd verkregen. Ik geloof persoonlijk dan ook niet in dit argument. In mijn jarenlange praktijk als accountant van beursgenoteerde ondernemingen heb ik zelden de ondersteuning nodig gehad van specialisten uit mijn eigen maatschap. Indien het absoluut noodzakelijk geweest zou zijn specialisten te raadplegen, zou overigens altijd een beroep kunnen worden gedaan op deskundigen van buiten.

Ten slotte zal de financiering van het internationale controleorgaan bron van discussie kunnen zijn. Het systeem van heffingen zal inderdaad niet ideaal zijn, maar de uren lange discussies over audit-budgetten die thans aan de orde van de dag zijn, worden in elk geval vermeden. Dit bevordert wellicht de efficiency van de controle.

Terzijde merk ik nog op dat de herziene Achtste Europese richtlijn toezicht op accountantsorganisaties verplicht stelt voor alle accountants die wettelijke controles uitoefenen. Deze controles betreffen meer organisaties dan alleen beursgenoteerde ondernemingen. Indien controle door het internationale controleorgaan beperkt wordt tot beursgenoteerde ondernemingen en de internationale toezichthouder zich uitsluitend hierop richt, zal de richtlijn moeten worden gewijzigd. Hier is weinig tegen in te brengen.

6 Slotopmerkingen

In het voorgaande heb ik betoogd dat de aanbevelingen van het IFAC-rapport 'Rebuilding public confidence in financial reporting' niet revolutionair waren en bovendien niet zouden leiden tot herstel van vertrouwen in het accountantsberoep. In het huidige tijdsbeeld is naar mijn mening een oplossing van de vertrouwenscrisis alleen te bereiken door het veranderen van de al honderd en vijftig jaar bestaande structuur van de accountantscontrole van beursgenoteerde ondernemingen⁶. Deze ondernemingen

zijn van publiek belang en vereisen een andere wijze van controle dan door particuliere accountants-bedrijven. Ik heb gepleit voor een internationaal controleorgaan onder toezicht van een internationale toezichthouder op de financiële markten. Ik heb er niet voor gekozen de controle door een overheidsorgaan te laten geschieden. In de eerste plaats is dit een onmogelijkheid, omdat er geen supranationale wereldwijde overheid bestaat, maar in de tweede plaats acht ik dit niet in overeenstemming met goede democratische gewoonten. Een internationale toezichthouder op financiële markten acht ik wel een reëel ideaal op lange termijn en dit instituut moet toezicht houden op een op te richten internationaal controleorgaan voor beursgenoteerde ondernemingen. Ik ben mij ervan bewust dat deze verandering van structuur ingrijpend is. Toch geloof ik dat een en ander noodzakelijk is. Het publiek gelooft nu eenmaal niet meer in de lapmiddelen om het vertrouwen in de accountant te herstellen. Men zal blijven wijzen op de accountantsbedrijven die commerciële organisaties zijn geworden. Laat daarom deze bedrijven groeien en bloeien in een vrije markt, maar laat de controle van beursgenoteerde ondernemingen op andere wijze plaatsvinden. ■

Literatuur

- Bak, G.G.M., (2004), Rooie ruggen of rechte ruggen, beeldvorming rond de accountant, in: K. Camfferman, T. Groot en F. van der Wel (red.), *Tussen de regels, economische en institutionele grondslagen van de financiële verslaggeving*, Liber Amicorum voor Prof. Dr. J. Klaassen RA, Groningen, pp. 11-25.
- Beckman, H., (2005), Enkele losse gedachten bij en over commissaris, toezicht en controle, in: *Ondernemingsrecht*, 2005 no. 8, pp. 252.
- Bindenga, A.J., (1973), *Het vrije beroep van accountant: enige uitgangspunten voor wijzigingen in de organisatie van het openbaar accountantsberoep als gevolg van ontwikkelingen in dat beroep*, Samsom, Alphen aan den Rijn.
- Bindenga, A.J., (2002), Onafhankelijkheid in financiële zin, in: *De Accountant*, jg. 109, no. 2, oktober, pp. 38-41.
- Bindenga, A.J., (2004), Jaarrekening en accountant, in: M.N. Hoogendoorn, J. Klaassen en F. Krens (red.), *Externe verslaggeving in theorie en praktijk*, Den Haag, pp. 718-731.
- Commissie Corporate Governance, (2003), *De Nederlandse corporate governance code (code Tabaksblat)*, Den Haag.
- Edwards, J.D., (1960), *History of public accounting in the United States*, East Lansing.
- Europese Commissie, (2002), Commission Recommendation 2002/590/EC of 16 May 2002 – *Statutory Auditors' Independence in the EU: A Set of Fundamental Principles*, Zie: http://europa.eu.int/comm/internal_market/auditing/officialdocs_en.htm.
- Europese Commissie, (2004), *Proposal for a Directive on statutory audit of annual accounts and consolidated accounts and amending Council Directives 78/660/EEC and 83/349/EEC*, Brussel, 16.3.2004, COM(2004) 177 final, 2004/0065 (COD). Zie: http://europa.eu.int/comm/internal_market/auditing/officialdocs_en.htm.
- Hassink, H.F.D., (2004), *Governance en Onafhankelijkheid in het Accountantsberoep*, (oratie Maastricht).
- Hogewind, S.N., R. Hoppe en W.J. de Ridder, (2005), *Zekerheden in de toekomst, metamorfose van de accountant*, Stichting Maatschappij en Onderneming, Den Haag.
- Hood, C. en H. Rothstein, (2002), Risk regulation under pressure, in: *Administration & Society*, vol. 33, no. 1, pp. 21-53.
- Hoogendoorn, M.N., (1993), *Het belang van de jaarrekening*, Schoonhoven.
- Hoogendoorn, M.N., (2004), *Regels over regels*, Deventer.
- International Federation of Accountants, (2003), *Rebuilding public confidence in Financial Reporting, an international perspective*, New York.
- International Organization of Securities Commissions, (2002), *Principles for Auditor Oversight*, Madrid.
- Management Team, (2002), 18 oktober, no. 17, p. 12.

Noten

- 1 De commissie zou in principe worden samengesteld uit onafhankelijke personen, die niet in het accountantsberoep werkzaam zouden zijn. De voorzitter was John Crow, oud-gouverneur van de Bank of Canada. Van de uit zeven leden bestaande commissie waren er echter drie werkzaam of werkzaam geweest in het accountantsberoep. Van deze drie waren er zelfs twee die lid waren van de Board van de International Federation of Accountants, waaronder de huidige voorzitter van de Board.
- 2 Uit recente informatie van de staf van de International Federation of Accountants bleek mij dat geen enkele schriftelijke reactie op het bureau was binnengekomen. In de semi-populaire financiële pers is er weinig over geschreven.
- 3 De voorzitter van deze Board, William McDonough, heeft in 2004 tijdens een voordracht voor de Board van de International Federation of Accountants een inzicht gegeven in de beloningsstructuur van de bij zijn organisatie werkzame accountants. Een gemiddeld salaris van \$ 300.000 voor degenen die het kwaliteitsonderzoek van accountantskantoren uitvoeren was het door hem aangegeven niveau. Ook de salarissen van functionarissen van de Verenigde Naties en de Europese Unie zijn overigens zeer redelijk.
- 4 Ter vergelijking moge dienen dat de SEC en de PCAOB met succes partners en managers van het failliete Arthur Andersen hebben aangetrokken.
- 5 In Nederland wordt de Autoriteit Financiële Markten ook gedeeltelijk gefinancierd door heffingen bij de onder toezicht gestelde ondernemingen. Het systeem werkt niet onbevredigend.
- 6 Ik ben in dit artikel niet ingegaan op de noodzaak van accountantscontrole. Een financiële verantwoording van de leiding van ondernemingen aan belanghebbenden zoals aandeelhouders, zonder accountantscontrole is denkbaar. Degenen voor wie de informatie is bestemd, hebben echter niet de mogelijkheid zelf vast te stellen of hun belangen door de leiding op de juiste wijze worden behartigd. Hierdoor is accountantscontrole ontstaan. In mijn dissertatie uit 1973 (!) heb ik hieraan uitgebreid aandacht geschonken.